

Protokoll Ålands Skärgårdsnämnds möte 2/2023

Tidpunkt: onsdagen den 11.10.2023 kl.12:00

Plats: Landskapsregeringens mötesrum Bogskär samt teams

Kallade

Fredrik Karlström, ordförande, näringsminister (öppnade mötet, gick kl.13:40)

Roger Höglund, finansminister, (kl.14:05- 14:35 punkt -8)

~~Christian Wikström, infrastrukturminister~~

Jörgen Gustafsson, Brändö Deltog på distans

Marja Tuomola, Brändö Deltog på distans

~~Patrik Fellman, Föglö~~

~~Gun-Britt Gullbrandsson, Föglö~~

Satu Numminen, Kumlinge Deltog på distans (kl.12:00-13:30)

Lenny Karlsson, Kumlinge Deltog på distans

Madelene Ahlgren-Fagerström, Kökar Deltog på distans

Johannes Jansson, Kökar Deltog på distans

~~Björn Rönnlöf, Sottunga~~

~~Lotta Bäcksbacka-Karlsson, Sottunga~~

Matilda Björklund, Vårdö Deltog på distans

Anders Englund, Vårdö

Övriga:

Veronica Törnroos, Lantråd (kl.13:30-14:45 Fungerade som ordförande efter att näringsministern lämnat mötet)

Egil Mattson, KD Brändö Deltog på distans

~~Niklas Eriksson, KD Föglö~~

Marika Blomqvist, KD Kumlinge Deltog på distans

Kennet Lundström, KS Sottunga

~~Niclas Karlsson, KD Kökar Deltog på distans~~

Erik Brunström-Granesäter, KD Vårdö

Annette Holmberg-Jansson, Social- och Hälsovårdsminister (kl.13:30- 14:32 punkt 8)

Susanne Strand, Ålands Landskapsregering

Agneta Wackström, verksamhetsledare, sekreterare, Företagsam Skärgård

1. Mötets öppnande

Ordföranden öppnade mötet kl. 12.00.

2. Godkännande av föredragningslistan

Föredragningslistan godkändes ~~som arbetsföjd~~.

3. Genomgång av föregående protokoll 1/2023

Kökar: Har haft en bra sommarsäsong. Kökar har 7 barn på dagis. Invånarantalet har ökat, speciellt antalet barnfamiljer. Taxitillstånd har beviljats. Problem med Viggen under sommaren då Viggen var fullbokad. De skulle vilja veta hur många turister de gått miste om. Ser ut som det behövs dubbel kapacitet på sommaren jämfört med nuvarande kapacitet. Önskemål om ökad kapacitet till hösten men tacksam att större transporter nu möjliggörs med Viggen.

Sottunga: 11 barn i skolundervisning (hemskolning), ett barn i skolan, ett barn på dagis. Två barn skall testa gå i skolan efter höstlovet. Sottunga har bostadsbrist, fullt i alla lägenheter. 20 barn i byn under 15 år. Kommunensförvaltningen kommer att ändra med kommunalvalet. 13 uppställda till fullmäktig och det finns 9 platser att tillsätta. Nytt färjefäste håller på att byggas och avsikten att vara färdigt till nästa sommar. Farleden till färjefästet muddras i dagarna. Byggnadsinspektör anställd. Tjänsten delas med Vårdö. Många bygglov på gång. För närvarande har kommunen 17 anställda.

Kumlinge: 20 barn i skolan. Fullt på dagis och även äldreboende. Bobarhetsanalysen fortsätter i projektform. Tomterna på Kumlinges bostadsområde Vårholm fortsätter med att sälja dem för 1€ för att locka nya inflyttare/invånare. Ledamot Numminen vill att Landskapsregeringen ska köpa första sida i söndagsupplagan av Helsingin Sanomat. Detta för att lyfta att det är möjligt att köpa boende (tomt, fastighet) för boende på Åland utan hembygdsrätt.

Kommunen är inte nöjd med upphandlingen av Mergus och anser att man borde ha haft större inflytande. Kommunen varnade för att det blir sämre men det blev ännu sämre än förväntat. Lös problemet snarast. Det är en katastrof som det är idag. Kommunen ser fram emot och väntar på ombyggnaden av färjefästet samt att brobygget skall starta. Infrastrukturavdelningen måste kontakta kommunerna när de gör ändringar i tidtabeller och färjor byts till andra rutter. Måste finnas ett samarbete. Kommunerna bör alltid informeras när landskapet gör ändringar i turlistorna.

Brändö: 5 födda barn hittills under innevarande år. Andelslaget Brändö- Kumlinge fiber har sålts till Alcom. Solpaneler har satts upp på Solkulla, äldreomsorgsboendet. Investeringen syns redan nu i elräkningen. Köksenheten skall bli gemensam för alla köken. Solkullas kök skall renoveras nästa år. Nytt vindkraftsverk på Lilla Hummelholm som skall startas under oktober månad. KST upplägget kostar för mycket och bör ses över.

Brändö vill lyfta att de är rädda för trafikstockningar på norralinjen p.g.a. problemen med Mergus som trafikerar tvärgående. Det har redan konstaterats en ökning på linjen Åva-Osnäs. Ådan, färjan på Åva-Osnäs, som trafikerar av Nordic Jetline har stor personalomsättning av till. ex. däckare. Detta pga. nya arbetsavtal med bl.a. sämre löner. Landskapet uppmanas se till att alla upphandlingar har kollektivavtal och gemensamma principer för hur upphandlingar görs för alla sina avdelningar.

Brändö har ny hiss i skolan. Investeringen blev billigare än budgeterat. Nu är det möjligt att röra sig upp till 4 våningen med e. rullstol.

Vårdö: Vårdö har positiv inflyttningen i kommunen. Många unga familjer med barn flyttar in. Nu har de 26 platser upptagna av 30 platser på dagis och 20 barn i skolan.

Under sommaren löpte trafiken bättre än förra sommaren. Ett faktum är att det är för liten kapacitet på vajerfärjan över Prästösund april-september. Under högsäsong och då behov finns borde båda färjorna köra efter behov och inte tidtabellt när det finns bemanning på plats eftersom det inte innebär någon tilläggskostnad. Kommunen har planer på att öka inflyttningen men för de behövs flera bostäder. Kommunen ser sig som bäst efter lämplig mark. Det bör undersökas hur få flera bostäder till kommunen. Om kommunen investerar, och med lån, blir kommunen enligt kriskommunlagen en kriskommun. Kommunen ser över om mark kan säljas till privata entreprenörer som kan bygga flera nya hyreshus i kommunen.

Ekonomin ett bekymmer för kommunen med ett underskott som är 10% av omsättningen. Siffrorna har varit motsvarande några år i rad. Kommunen växer, vilket är positivt, men ekonomin är ett bekymmer. Kommunen har också tufft att rekrytera personal till köksfunktionen samt äldreomsorgsledningen. Äldreomsorgen köps nu av Sunds kommun.

Företagarna på Vårdö tror på framtiden och det gjorts har bl.a. gjorts en storinvestering på 3 miljoner för att ta fram äppelcider. Specialodlingar går bra på hösten och då finns det många säsongsarbetare i kommunen. Sålunda förlängs säsongen för företag som erbjuder övernattning samt för butiken.

Kommundirektör Brunström-Granesäter tycker det är synd att inte infrastrukturministern är med på mötet för att kunna ta del av vad kommunerna i skärgården behöver och har för synpunkter. Samarbete med infrastrukturavdelningen fungerar ej. Vårdö kommun är frustrerad när de igen blev bortglömda när skärgårdstrafikens tidtabeller skickades på remiss. Vårdö vill att en bro över Prästösundet kommer med i budgeten för nästa period likaså medel för att renovera färjfastet i Hummelvik. Hummelvikskajen är en djup lastkaj som borde användas flitigare och renoveras. Kajen är även en beredskapsfråga d.v.s. att ha en välfungerande anläggning när det behövs, vid krisläge. Enligt kommundirektören ser det ut som ett underskott på 10% av driften också för i år. Varje år samma siffror. År 2022 fanns 5 skärgårdskommuner som uppfyllde kriterierna som kriskommun. Kriskommunlagen finns ej, men de är i kris. Kommundirektören önskar att sittande regering tar fram en plan hur kommunerna skall hantera en möjlig likviditetskris.

4.2 Ålands Landskapsregerings hälsningar till Skärgården.

Om några dagar är det val och en ny regering och kommunfullmäktige kommer ta form. Ordförande påpekar att det är aktuellt att få med frågor om skärgården till regeringsprogrammet. Skrivelserna är viktigare än någonsin. Det som finns med skall göras. Tryck på dem som skriver programmet.

Denna period kan varit en annorlunda mandatperiod. Innehållit allt från Ålands Posten byte av ledning till en pandemi. Ordförande skall lyfta vidare att en plan att hantera likviditetskriser för kommuner skall göras av nästa regering.

5. Arbetet med turismstrategin

Framtagandet av en ny strategi har nu pågått i 1 år. Visit Åland jobbar med sista utkastet. Snart kommer det att finnas en slutprodukt meddelar ordförande Karlström. Den kommer att presenteras på Visit Ålands Höstmöte. Nämnden anser att det behövs en enhetlig strategi för att få turister till Skärgården. Visit Ålands strategi skall var för hela Åland men skärgården ser att det skall finnas särskilda åtgärder för

Skärgården. Ledamot Numminen föreslår att skärgårdskommunerna samt ytterskärgården skall nämnas i strategin så att Skärgården får en särställning i strategidokumentet. Då kan handlingsplanen innehålla konkreta åtgärder för Skärgården. Ordförande sitter med i arbetsgruppen för framtagande av strategin och ombeds ta detta med sig till Visit Ålands styrelse.

6. Tandvård i skärgården

Ålands hälso- och sjukvård ska ordna bastandvård för den som enligt lagen om hemkommun (FFS 201/1994) har sin hemvist i Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar eller Sottunga. Rätten till bastandvård gäller endast för den ambulerande tandvårdskliniken när den är på plats i kommunen. [\(2013/57\)](#) Med bastandvård avses rutinundersökning samt därtill hörande tandröntgen, utförande av lagningar och avlägsnande av tandsten. [\(2013/57\)](#)

Den ambulerade tandvården har nu besökt skärgårdskommunerna och kommunerna ser att det finns förbättringsbehov som att tex. att få tidtabellen långt i förväg samt att utrustningen i vagnen skall fungera. Ledamöterna anser att ÅHS skall kolla att allt fungerar innan det planerade besöket. ÅHS personal var också missnöjda med vagnen. Röntgen funkade ej, inget vatten och man kunde ej lyfta rullstolar in i vagnen.

7. Trafikärenden angående skärgården

En grupp sakkunniga från skärgården bör jobba regelbundet med skärgårdstrafiken. Det är viktigt att kommunerna har regelbunden dialog med varandra för att förstå varandras önskemål och problem och gemensamt för dem vidare. Därför har skärgårdskommunmötet konstaterat 1.6.2023 att trafikrådet borde få ökat mandat och kan fungera som denna grupp av sakkunniga. Ett reglemente för trafikrådet bör utarbetas. Det som finns idag lyder;

I syfte att ta del av skärgårdskommunernas perspektiv på trafiken tillsätter Ålands landskapsregering ett Trafikråd, som en rådgivande instans till landskapsregeringen. Ett vidare syfte är att skapa ett forum för att förankra förändringar i skärgårdstrafiken. Trafikrådet sammanträder som regel två gånger per år. (ÅLR 2020/1576)

Vårdös kommundirektör ville lyfta vikten av att infrastrukturministern skall sitta med på skärgårdsnämndens möten för att kunna ta del av vad som är aktuellt och vilka behov skärgårdens har. Tjänstemän borde sitta med i trafikrådet för att direkt kunna se vilka ändringar/implementeringar kan göras på direkten.

Mötet kom fram till att politiska frågor skall vara på agendan till skärgårdsnämnden samt att trafikrådet skall vara på tjänstemannivå. Inga ändringar till upplägget. Ny start med ny invalda.

8. Övriga ärenden.

- Till kommande Skärgårdsnämndsmöten skall det för varje punkt bjudas in berörd minister samt tjänsteman. Agendan skall sättas så att varje minister vet när deras 15 minuter är. Då kan de vara med på sin punkt. Detta upplägg skall ordförande och sekreteraren kolla upp innan mötet.

- Kökar efterfrågar fler läkartider till skärgården. Var tredje vecka skulle vara bra. Ledamot Ahlgren-Fagerström ville också lyfta att då man har läkartid i Mariehamn, som sedan leder till en remiss till blodprov, måste en skärgårdsbo kunna få göra det på samma gång under samma besök. Idag hänvisas

man till att det inte går utan bokad tid och då får man återkomma en annan dag. Måste finnas flexibilitet i ÅHS.

Kl. 13:30 deltar lantrådet Veronica Thörnroos samt social- och hälsovårdsminister Annette Holmberg-Jansson i mötet.

Det som nu lyfts upp på mötet är frågor som redan ställts under mötet, som personal och vårdfrågor samt trafikfrågor.

Rekrytering samt upphandling av tjänster

Lantrådet, Regering måste se hur rekryteringsprocessen ser ut för rekrytering av personal till ÅHS. Frågan lyftes när en hälsovårdare utan lokalkännedom anställdes till Brändö rådgivning.

Kommundirektör Brunström-Granesäter lyfte att de finns skrivet i lagen vid rekrytering att hänsyn skall ta till lokalkännedom.

Ledamot Karlsson lyfte att de får färre läkartider på Kumlinge pga. att läkare inte vill åka med färjan Mergus.

Kommundirektör Mattsson frågade varför Brändö kommun inte fick framföra besvär till ÅHS angående ovannämnda rekrytering. Lantrådet lyfter frågan till rättschefen på landskapsregeringen som skall kolla upp nästa måndag.

Social och hälsovård

Social och hälsovårdsministern fick frågan av mötet om ÅHS kan funderar på att göra om styrelseupplägget för att få med en skärgårdsledamot. Det är nu bestämt att viceordförande skall ha ansvar för skärgårdsfrågor.

Kumlinge lyfte att ÅHS har problem med hälsovårdsmottagningen på Kumlinge då den ibland är obemannad pga vikariebrist. Detta måste fungera. Ministern tar upp frågan med ÅHS vårdchef samt Hälso- och sjukvårdsdirektör. Ministern informerade om att ny utbildning för hälsovårdare har börjat.

Efter att social- och hälsovårdsministern besökte Kökar tog hon kontakt med ÅHS gällande tandläkarvagnens brister samt för ökade läkartider i Skärgården. Hälso- och sjukvårdsdirektören lovade ta frågan vidare. Det skulle vara samhällsekonomiskt att öka läkartiderna i skärgården. Det som också behövs är vilorum på bildäck på färjorna.

Skärgårdstrafiken

Lantrådet framförde att regeringen gör beslut som ett kollektiv. Infrastrukturministern kan ta upp beslut till ministerbordet för gemensam diskussion tisdagar och torsdagar. Lantrådet vill lyfta att om frågan om Mergus skulle ha tagits upp där, skulle inte Mergus vara upphandlad. Landskapet har gjort fel. Hoppas att de kan häva avtalet. Till nästa upphandling skall personer med funktionshinder samt skärgårdskommunerna höras. Lika så rådet för funktionsnedsatta och äldrerådet. Kriterierna skall vara klara innan upphandling.

Ledamot Ahlgren-Fagerström vill lyfta frågan varför färjan Skiftet skall gå på södra linjen i stället för färjan Gudingen som i stället får stå stilla. Invalidtoaletten på Skiftet är liten och dörren öppnas inte helt och går dessutom snabbt igen. Hissdörren öppnar till 75% och är dessutom tung och går snabbt fast. Gudingen funkar i detta syfte bättre än Skiftet.

Kumlinge framförde att kommunen den 25.5.2023 informerade infrastrukturavdelningen om deras syn på upphandling och vilka nya direktiv som behövs.

Mötet ville också lyfta fram brister i kommunikationen mellan färjebolagen och anslutande buss (på fasta Åland) när den blir sen. Om denna information löpte på så underlättas skärgårdsbornas vardag väsentligt.

Nu när Lantrådet kom med vill Brändö lyfte igen fram att kommunen är rädd för trafikstockning på norralinjen eftersom Mergus är under all kritik och därmed undviks att brukarna som i stället tar Alfågeln. De har redan satt en ökning på linjen. Ådan vars besättning är från Nordic Jetline har stor personalomsättning av tex. Däcksare. Det är på pga. nya arbetsavtal. De får sämre löner i det nya arbetsavtalet. Landskapet uppmanas se till att alla upphandlingar har kollektivavtal och ha samma principer för hur en upphandling görs för alla sina avdelningar. Lantrådet tar upp frågan med förvaltningen som skall kolla upp "ska" krav att de som upphandlar tar och betalar lönen. Arbetskydd finns inte på Mergus.

Distansarbete

Mötet lyfte upp frågan om landskapsregeringen kan tillåta personal att jobba på distans. 60% policy för distansarbete och avdelningschefen bestämmer. Arbetstagaren kan förhandla om mera tid än 60%.

Kommundirektör Brunström-Granesäter ber om ett reglemente av regeringen för hur man hanterar likviditetskris i kommunerna. Finansminister framförde att landskapsandelarna har ökat till kommunerna under denna mandatperiod.

Förvaltning, administration och planering för framtiden.

Kostnaderna för lagstadgade uppgifter ökar för kommunerna men kompenseras ej fullt ut ekonomiskt av landskapet berättade ledamot Englund.

Kommundirektör Brunström-Granesäter menar att de senaste fyra regeringarna inte har justerat landskapsandelarna. Likviditetsstöd bör finnas på plats innan nytt landskapsandelssystem klubbas av. Finansministern anser att nästa regering skall fram en plan hur kommunerna skall hantera en möjlig likviditetskris samt fatta beslut om detta.

Landskapet har givit mera pengar till kommunerna för äldreomsorg. Tanken är att institutionsvården flyttas från kommunerna till ÅHS.

Finansminister ställde en öppen fråga, hur sommarsäsongen har varit?

Ledamöterna svarade gemensamt att den gick bra. Ungefär lika som tidigare år.

9. Mötets avslutande, nästa möte

Lantrådet Thörnroos ville avsluta mötet med något positivt från varje skärgårdskommun. Kökar och Kumlinge har bostadsbrist men har också tomter till salu. På Brändö har det i år fötts 5 barn. Vårdö har

fullt på dagis och de har mera barn på kommande samt bra med kandidater till kommunalvalet. Sottunga har ett barn i skolan samt ett barn på dagis.

Lantrådet avslutade mötet kl.14:48. Lantrådet tar med frågorna angående färjorna till infrastrukturavdelning och skickar svaret till Susanne Strand d.v.s. till Skärgårdsnämnden.

Ordförande för nya Skärgårdsnämnden kallar till nästa möte.

Mariehamn 11.10.2023

Agneta Wackström sekreterare